

Biblioteka
UMK
Toruń

391703

M O W A

JAŚNIE WIELMOŻNEGO

MOSTOWSKIEGO

MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH
i POLICYI,

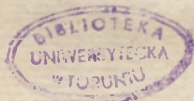
M I A N A

NA PIERWSZEJ SESSYI SEYMOWEY

w Izbach złączonych.

Dnia 13 Września 1820 Roku.

W W A R S Z A W I E.

391 703

C.R. Bibl. Jag. Crac.

Dupl. Nr. IV. 2.

K. 2725/68

Od czasu przywrócenia Królestwa Polskiego, drugi raz przychodzi wystawić Zgromadzeniu narodowemu Obraz ogólny obecnego położenia naszego. Przeciąg ten dwuletni w którym wyobrażenia ludzkie, ciągle i znakomicie wstrząsane były, upłynął dla nas, ieśli nie w doskonałey szczęśliwości iakięj wolno pragnąć lecz trudno osiągnąć, to przynajmniej w bezpiecznym używaniu korzyści społecznych, tudzież w pokoju, któremu znaczny udział wolności towarzyszył. Może nawet nie iest nam zbronno tuszyć, iż w tymże czasie, inne Narody nic nam pod tym względem do zazdrosczenia

1*

niewskazały. Ustawy nasze społeczne urządzone w celniejszych swoich szczegółach, doświadczają się i stwierdzają przez czas i nawyknięcie. Jeżeli poruszenie umysłów w Europie i bacność na wpływ jego w Królestwie naszym zwracana, mogły poniekąd opóźnić dopełnienie nadziei Narodowych, tudzież zniewolić do zachowania ostróżnej i potrzebnej powolności w stopniowym rozwijaniu niektórych dalszych przepisów z ustawy naszej Konstytucyjnej wpływających; Rząd mniema jednak iż trwale wysledzał, a w części nawet zdołał pogodzić to, czego z iednej strony wyciągało zachowanie spokojności towarzyskiej, której żadnym względem poświęcać nie należy; a z drugiej to, czego postęp oświaty i żądania obecnego czasu, pośród zachwianej ciągłemi walkami opinii ogólnej, wymagały.

Gdy opinia ogólna, iak ią odtąd należałoby powszechnie poymować, jest objawieniem życzeń moralnej i oświeczonej części każdego narodu, do której inne z przekonania lub z natchnienia przystępują; wtedy nie może ona iak tylko zgodnie działać z Rządami w prawej drodze postępującymi. Te zatem, nie gasić ani przytłumiać opinii zapragną, ale powinny miarkować iey czynność, wstrzymywać iey obłąkania; gdyż dotąd w swych rozmaitych zjawieniach, nieokazała się więcej nieomylną iak którekolwiek inne popędy ludzkie. Jeśli często widziano przez nią wzniecone i rozpostarte światło, jeśli obudziła najszlachetniejsze duszy uczucia; nieraz podniosła także katowskie ruszty i nakazywała zabójstwa. Podług czasu i kierunków, może podług przypadków i szczęścia, ślady iey szczęśliwością albo krwią ludzi o-

znaczone zostały; a często w swych straszliwych obłędach, wywoływała zagładę, niszczyła przyszłość i nawet nadzieję.

Im więc trudniejsze są do przewidzenia rozmaite już to ogólne już to szczególne, ale zawsze dziwaczne a czasem okropne skutki rozdrażnionéj opinii, tym bardziéj powinny Narody i ich Naczelnicy starać się o prowadzenie z wolna i bez wstrząśnienia tych skutków do dojrzałości. Takim sposobem te będą mogły tylko dobroczynnie działać; i ta myśl była powodem NAYIAŚNIEYSZEMU PANU do przepisanania postępu zarazem umiarkowanego i stałego, iakim Rząd Jego w Polsce iść usiłował.

Główne zasady porządek Towarzystwa utrzymujące, są wolność, tudzież bezpieczeństwo osób, własności i opinii. Gdy w innych kra-

iach wielorakie zamachy powodowały do częstego naruszenia wolności osobistey, godność i umiarkowanie ducha naszego publicznego powszechnie się utrzymały: przez cały przeciąg czasu od ostatniego zgromadzenia Seymowego, żadne znaczne przestąpienie nieściągnęło szczególniejszey Władz surowości. Każdy Obywatel kraiu tego, iakiekolwiek są iego opinie, skoro te nienaruszają spokoyności i porządku publicznego, powinien być pewnym, iż osoba i mieszkanie iego, podobne do Twierdzy niedostępnéj, równie od poszukiwania iak nawet od ciekawości rządzących, są zabezpieczone.

Wyznania Religijnei Oświecenia.

Wszelkie opinie religijne znalazły poszanowanie i opiekę. Kom-

missya Rządowa Wyznań i Oświeceni rozciągając troskliwość swoją na wszystkie wiary, zaięła się odzyskaniem i zabezpieczeniem ich fundusów, iako też ułatwieniem środków dla przysposobienia im wychowalców zdatnych do pełnienia obowiązków kapłańskich. Układy z Apostolską Stolicą zawarte, uprzętnęły przeszkody wstrzymujące Urządzenie Duchowieństwa Katolickiego. Arcybiskupstwo zatem Warszawskie i prócz tego nowe Biskupstwo ustanowione zostały. Określenie Dyecezyi zastosowane do granic Administracyi Cywilnéy Województw, skutecznie się przyłożyło do zachowania karności i łatwiejszego dozoru fundusów kościelnych, których Wykaz dokładny iuż jest bliski ukończenia. — Zamiana dziesięciny na opłatę pieniężną podług sposobu przepisanego, zna-

cznie jest posunięta; wyznaczone są grunta w dobrach narodowych na dopełnienie przychodów uboższym Plebanom. Rownież Zgromadzenia Wyznań Ewangelickich są po większey części urządzone: Parafia Grecko Orientalna otrzymała z dochodów ogólnych wsparcie na przystoynne sprawowanie swoich obrządków: Osadzie Mahometańskiéy w tymże celu zasiłek jest dany. Zatrudniono się zebraniem wiadomości i materyałów potrzebnych do ułożenia projektu zapobiegaiącego niezaprzeczoném nadużyciom do których trwaiące dotąd urządzenia ludności żydowskiéy są powodem.

Pod względem oświecenia publicznego, zaprowadzono témczasowe Statuta dla Uniwersytetu Warszawskiego. Biegli nauczyciele zajmują w nim główniejsze Katedry; Biblioteka prawie podwoiona, Gabi-

net iego fizyczny i historii naturalnéj znacznie iest powiększony. Szkoły elementarne i wydziałowe pomnożone w Miastach i na Prowincyi; wzajemne nauczanie rozkrzewione; sposobność uczenia się w niedziele i święta, klassie Rzemieślniczyéj w Stolicy i innych Miastach podana; dwie szkoły dla przysposobienia Nauczycieli podniesione; Instytut głucho-niemych zaprowadzony; Pensye dla młodych panienek przyzwoiciéj urządzone; Drukarnie liczniejsze i wydoskonalone; wszystkie te owoce starań Kommissyi Rządowéj, zaświadczaią oraz widoczne postępy we wszystkich częściach oświecenia powszechnego.

Zdarzają się okoliczności w których wrzawa rozmaitych chuci, utworzeniu dobréj ustawy z pewnych względów, prawie zupełnie zagra-

dza; a wtedy odłożenie iéy do pory spokojniejszéj i przyzwoitszéj staie się środkiem zarazem rozsądnym i użytecznym. W każdym przypadku, rozporządzenie tymczasowe znośniejszym iest, iak złe prawo stanowcze. Niepewne i mniéj lub więcéj przygodom poruczane doświadczenia względem wolności druku, miały świeżo miejsce w krajach używających Reprezentacyi Narodowéj, i których Mieszkańcy uchodzą za świadomszych w dociekaniu Ustaw obszerniejszéj swobody. Zmienność i nietrwałość tych doświadczeń, dostatecznie zdała się ostrzegać, że chwila ieszcze nienastąpiła w której Europa będzie mogła używać w zupełności, z korzyścią i bez niebezpieczeństwa, prawa pisania i drukowania w tym stopniu w iakim nam ie Art. 16. karty naszéj Konstytucyinéj dozwala. Rząd Króle-

stwa zastawszy censurę ustanowioną, winien ją był zachować docześnie, jako sposób powściągnięcia umiarkowanego, gdy jest szlachetnie i bezstronnie sprawowany. I w istocie, pisma dotąd u nas codziennie wydawane zaświadczały, iż można obszernie roztrząsać sprawy Prawodawcze i Administracyjne kraju naszego, byle nie dać się obłąkać za obręby, jakie przystoyność narodowa i porządek ogólny zakreśliły.

Oszczędności teyże Kommissyi Rządowey użyte zostały na obszerne budowy, między któremi zakłady dla szkoły agronomiczney i weterynarii w Marymoncie, znamienite miejsce zajmują.

Sprawiedliwość.

Gdy nowa organizacya Sądownictwa stosownie do zasad Kon-

stytucyjnych dotąd niemogła jeszcze być zaprowadzoną, Sprawiedliwość w dwóch ostatnich latach podług form dawnych wymierzana była; a doświadczenie przekonało, iż każda Sprawa w ciągu roku jednego, przez wszystkie trzy Instancye odsądzoną być może.

Z resztą, ośm tysięcy czterysta sześćdziesiąt dwie Sprawy w Sądach pojedynczych ugodzone, pięć tysięcy trzysta dwadzieścia ośm rad familiynych odbytych, ośmdziesiąt trzy tysiące ośmset sześćdziesiąt ośm w Trybunałach Cywilnych, a czterdzieści siedm tysięcy ośmset siedmdziesiąt dziewięć Spraw w Sądach Kryminalnych i Policyi poprawczey odeszłych, dostatecznym są dowodem, iż bieg działań Sądowych w niczem nie był opóźniony.

Z tém wszystkiém, Rząd zajmował się ciągle urządzeniem Konstytucyjném Sądownictwa, którego Sta-

tut Organiczny kilkakrotnie i rozważnie w Radzie Stanu roztrząsany, pod zatwierdzenie NAYIAŚNIEYSZEGO PANA jest odniesiony. Kodeks Postępowania Cywilnego ściśle połączone z Organizacją Sądową, równie zajmowały Radę Stanu; i iako projekta do prawa, pod rozagę Izb niezwłocznie przedstawione będą. Projekta te zdaią się w większey części zadosyć czynić życzeniom obu Izb: Rada Stanu osądziła iednak potrzebą, odroczyć ustanowienie postępowania karnego przez przysięgłych. Przejęta ważnością ich urzędowania, zastanowiła się nad położeniem naszym, nad okolicznościami nas otaczającemi, nad ogólnym składem Krain zaledwie się z rozwalin dźwigającego; i powzięła obawę aby zawczesném doświadczeniem niepozbawiła nas

i potomstwo nasze, dobroczynnych téy ustawy owoców.

Prawo na ostatnim Seymie uchwalone tyczące się zapewnienia własności, jest w ciągłym wykonaniu. Stosownie do przepisanego porządku, hipoteki w Woiewództwie Mazowieckim i w Mieście Warszawie są zupełnie zaprowadzone, a w Woiewództwie Kaliskim znacznie posunięte.

Oszczędzenia na Budżecie Kommissyi Rządowey Sprawiedliwości z dwóch lat ubiegłych, wynoszą blisko 300,000 złotych, które do Skarbu Publicznego zwrócone zostały.

Sprawy Wewnętrzne.

Unikając powtarzania czynności szczegółowych Kommissyi Rządowey Spraw Wewnętrznych i Policyi, które iuż przy otwarciu prze-

szłego Seymu miałem zaszczyt wyłożyć, dostatecznym będzie donieść, iż te z równym staraniem i wytrwałością dalej prowadzone były, tyle przynajmniej, ile okoliczności i możność nasza dozwalały. Wyszczególnienia obszerniejsze w téj mierze, są zamieszczone w zdaniu sprawy Królowi od Rady Stanu podanym, a które Izdom udzielone zostanie.

Nowe urządzenia: zaprowadziły Rady Woiewódzkie w skutku podziału krain naszego; przepisały tryb działania Urzędom municypalnym i Wóytom w Miastach i Włościach, dla zapobieżenia tak opieszałości iak dowolności w tych ostatnich ogniwach Administracyjnych, których bezpośrednio dotknięcie naywięcej czuć się daie Obywatelom. Dokładniejsze spisy, ludność ogólną Królestwa do 3,438,728 głów

głów wykazały, i dowodzą iż znaczne iey umniejszenie przez klęski wojenne w poprzednich latach zrządzone, iuż iest zapełnione; a chociaż słuszenie mniemać można, iż ludność ta w części iest raczey przywrócona iak pomnożona, z tém wszystkim osadzanie kolonistów obcych niemało się do iey ilości przyłożyło, równie iak liczba dzieci przez przyspieszone małżeństwa zwiększona, a szczepieniem ospy zachowuiący utrzymiana. Są to nie zaprzeczone skutki i dobrodzieystwa Pokoju, który widocznie wzmaga przemysł i rolnictwo nasze. Wielu światłych właścicieli walcząc z niedostatkiem pochodzącym z braku odbytu i niskiey ceny płodów rolniczych, tudzież z koniecznością uiszczenia ciężarów publicznych i prywatnych, nie przestali iednak czynić szlachealnych usiłowań dla podźwignienia

swoich własności, ulepszenia rolnictwa, rodów bydła i trzód o cieńkiéy wełnie już w kraiu naszym znacznie rozmnożonych. Zakłady Rządowe merynosów, koni i bydła dzielnie się do tego przyłożyły; równie iak pozwolenie NAYIAŚNIEYSZEGO PANA do wolnego wprowadzania koni i wołów z Ukrainy i Rosyi, przyspieszyło zastąpienie zniszczonych przez wojnę zaprzęgów. Rząd między innymi zachęceniemi, wyznaczył dziesięć mieysc bezpłatnych dla uczniów ćwiczących się w praktyce doskonalszego Gospodarstwa, i kształcących na przyszłość szkołę biegłych zawiadowców rolniczych, których brak i potrzeba równie się we wszystkich prawie kraiach czuć daie. Przedsięwzięto osuszenie błot, oczyszczenie dalsze koryta tudzież opatrzenie brzegów Wisły i innych rzek, w celu uła-

twienia i zabezpieczenia ich spławności. Roboty około dróg bitych znacznie posunięto, chociaż liczba dni szarwarkowych na to przeznaczonych zmniejszoną została, a nawet, stosownie do życzeń obu Izb, Projekt mający na celu zamianę i zastąpienie służby szarwarkowéy już iest od NAYIAŚNIEYSZEGO PANA zatwierdzony.

Miasta Królestwa od wielu lat czekały aby dzieło dotąd dla swéy trudności i zawiłości zaniedbane, mogło bydź przedsięwzięte w celu wyjaśnienia ich stanu, wynalezienia i wyrachowania ich funduszów, sprawdzenia i zamknięcia rachunków ich kass, ustalenia przychodów i wydatków rocznych, tudzież postanowienia iakim nadborem będą mogły na nieuchronne potrzeby, iakoteż na zamierzone ulepszenia rozrządzać. Dzieło to iest w wykona-

niu i po większèy części przez Dozorców ku temu mianowanych ukończone. W skutku téy czynności główne Miasta Woiewództw i inne celnieysze iuż znaczne postępy pod względem czystości, bruku i oświecenia ulic na wzór stolicy uczyniły. Kaucye do których składania niektórzy z ich Urzędników obowiązani zostali, założenie cegielni i pieców wapiennych od Rządu ułatwione, iakoteż pożyczki pieniężne przez niego udzielane, przyspieszają w nich stawianie domów trwałych i porządnych. — Towarzystwo ogniowe przykłada się do tego przez ukończenie nowego Kadastru, i przez rzetelność w ścisłym wykonywaniu teżeńszych obowiązków swoich. Urządzenie Szpitalów sprostowano i pod ściślejszą rachunkowość oddano. Więzienia publiczne odnowio-

no, tudzież pod względem porządku i zdrowia ulepszono tymczasowie, nim nowa ich organizacya podług zasad ogólnych i wydoskonalonych zamierzona, będzie mogła być uskutecz-niona w stosunku do rozporządzeń kodexu postępowania karnego, obradom Seymowym podać się mającego.

Wiele miast winny wzrastające swoje powodzenie rozmaitym rękodzielniom świeżo zaprowadzonym, iakim administracya nieprzestawała dopomagać, szczególnie sukiennym, które iuż rocznie blisko trzy miliony łokci sukna różnego gatunku wyrabiają.

Chociaż ścięsniony zatamowaniem płodów naszèy ziemi, i z tąd wynikającèy rzadkości gotowych pieniędzy, handel znalazł iednak ułatwienie w znaczném zmniejszeniu cła wchodowego dotąd opłaca-

nego od zagranicznych towarów sprowadzanych na Warszawskie Jarmarki, dla użytku których obszerne są wystawione składy; wzniesieniu komor granicznych między Królestwem i Rosyą; w otworzeniu związków bezpośrednich między Warszawą i Odessą; w zaprowadzonych przez Administracyą powozach pocztowych pewnych i wygodnych, obok domów przepręgowych, które z oszczędzeń na dochodach swoich każe wystawiać.

Dyrekcya górnicza prowadząc dalej i doskonaląc dawniey zaczęte prace, ieszcze rozprzestrzeniła ie przez otworzenie kilku nowych kopalni; przez obszerną rękodzielnią marmurów założoną w Chęcinach, gdzie iuż są ukończone budowle potrzebne, mogące zatrudnić przeszło 200 więźniów; przez zaprowadzenie walcowni na blachy

z różnych kruszców, mianowicie z cynku, którego niewyczerpane kopalnie, doskonały gatunek i tanność, powinny upowszechnić w kraiu naszym użytek tego rodzaju przemysłu; przez zagospodarowanie dokładne lasów powiększonych, rozmierzonych i podzielonych podług terażniejszych téy sztuki zasad. Oprócz tego wielką liczbę hut i mieszkań wystawiono w Dobrach górniczych.

Liczne roboty przedsięwzięte w Warszawie są każdemu widoczne. Hoyność Monarchy przeznaczywszy dochody swoiéy korony na polepszenie i ozdobę kraiu, Rząd tém bardziéy mógł przyspieszać wzniesienie tych gmachów publicznych i prywatnych, które odmładzaią i ozdabiaią Stolicę równie iak główne Miasta Woiewództw; a których liczba iuż iest znaczniejsza za terażniejszego panowania, niż była

przez cały przeciąg poprzedzającego wieku. — I nie próżny to lub płochy zbytek tym pracom przewodniczy. Gdy trwałe i wygodne drogi, spławne koryta się tworzą; gdy obszerne budowle wznoszą się dla pomieszczenia godnie Władz kraiu, którego przyszłe losy spoczywają w myśli iego Wskrzesiciela; gdy mnóstwo Właścicieli widzi się zachęconemi do stawiania licznych i ozdobnych pomieszkań; natenczas ta ziemia rolnicza ściągą rękodzielnie i ludność które wyrobią, użyją i pomnożą iey płody; wskazuje nową Oyczyznę czynnemu przemysłowi i kunsztom pocieszającym; wzmagą handel, ten łańcuch czarowny, który zbliża istoty i odległości, który wprowadza wszędzie wygodę i obyczajność, rozwiia oświecenie i wolność, wykonywa to spieszenie co Filozofia z ostrożnością do-

radza, stanowi wspólność wyobrażeń i słodczy towarzyskich, uwiecznia płody dowcipu i dobroci, czyni z myśli Newtona i Monteskiego dziedzictwo rodzaju ludzkiego; a nawet gdy już czas pochłonie ich zwłoki śmiertelne, dozwala ieszcze w piersiach naszych tchnąć i żyć wielkomyślnym duszom tych ludzi, którzy pomnożyć światło i służyć sobie podobnym zdołali.

Tak handel rozszerza i uświęca zesze podania: tak przeniesie do następnych pokoleń słodką pamiątkę Monarchy, który dozwolił przyzwać do naszey rodowitey ziemi zabłąkane iey obrońców cienie; który chciał, ażeby na ich odzyskanych grobowcach, dzieci nasze mogły przywykać do wymawiania nazwisk Kościuszki i Józefa Poniatowskiego; i który przedsięwziął założyć między nami rzadkie sprzymierzenie, wolno-

ści bez której niema szczęścia, z porządkiem bez którego niema wolności.

Zajmując się tylą rozmaitemi pracami, nieprzepomniano ograniczyć wydatków, podciągając ie pod oszczędność iakięý stan skarbu wymaga. Nieuchronna konieczność znagliła Xięcia Namiestnika do przedstawienia NAYIAŚNIEYSZEMU PANU potrzeby zmniejszenia Budżetu Kommissyi Spraw Wewnętrznych i Policyi o milion dwa kroć sto tysięcy złotych, co też istotnie nastąpiło na rok 1820; a oprócz tego zaległa iey w skarbie podobna summa z Etabu roku 1819.

Woyna.

W czasie ostatniego zgromadzenia prawodawczego, Woysko Polskie okazało się było w całej świat-

ności, iaką w nim nieznużona staranność Naczelnego Wodza ciągle wzmagala. Zdawało się iuż nic do życzenia nie zostawiać: iednak, ze wszelkich względów w biegu tych dwóch ostatnich lat widocznie się udoskonaliło. Postępy każdéý broni w szczególności i w ogóle, dokładność służby, zgodność obrotów, ta pewność i szybkość w ruchu, która niedopuszczając żadnego ociągania, iest zakładem rokuiącym zwycięstwa, nie uydą dostrzegaiący znawców uwagi.

Administracya woienienna podobnych ulepszeń doznała. Woysko prawie całe ubrane iest sukniem w kraiu robioném, któremu przez to oszczędza około dwóch milionów złotych, obcemu przemysłowi dotąd za ten przedmiot opłacanych. NAYIAŚNIEYSZY PAN raczywszy dostarczyć swoim kosztem potrzebnego

płótna na namioty, cała piechota może teraz przez piękną porę roku obozować; z czego wynika dla kraju znaczna ulga w ciężarze kwaternionowym, a dla wojska większa sposobność cwiczenia się w obrotach i karności.

Gospodarność zaprowadzona w wydatkach administracyi wojennej dozwoliła zmniejszyć ię budżet puł milionem złotych w przeciągu dwóch lat ostatnich, a to oprócz znacznych innych oszczędności, które po większej części na naprawy, rozszerzenia i budowę licznych koszar, stajen, tudzież innych gmachów wojskowych tak w Warszawie iako i po Woiewództwach są użyte.

Także przyznane wynagrodzenie mieszkańcom za podwoły dostarczane w przeciągach wojskowych, podwyższono; lazaret garnizonowy mo-

gący bydź wskazany za wzór porządku, czystości prawie wyszukanej, wygody i oszczędności założony iest w Ujazdowie; nowa litografia wydaje płody zalecające się dokładnością rysów i smakiem; urządzono składy remonty w Rossyi z widoczną korzyścią Jazdy polskiej; nakoniec utworzono Batalion z 500 weteranów czynnych, w celu dostarczenia straży kassom i więzieniom publicznym: kary pieniężne pobierane od spóźniających się w uiszczaniu podatków i inne kary administracyjne są przeznaczone na koszt utrzymania.

Tak więc rozporządzenia rostopne i dzielne przykładają się bez ustannie do udoskonalenia osób i rzeczy w Woysku Polskiem. Dostyc liczne aby służyło za przednią straż potężnemu Cesarstwu, którego iest pierwszym zastępnem w Euro-

pie, i aby w potrzebie broniło swęy ziemi, za pomocą całej ięy ludności którą iest w stanie usposabiać i kierować; skład iego w niczym iednak niemoże waniecać zewnątrz obawy: w tenczas tylko stałoby się groźnem, gdyby na zawołanie Panującego miało walczyć za uymę sławy, lub o zagrożoną niepodległość narodową.

S k a r b.

Rozmaite powody dotąd zniewoliły odłożyć ieszcze na dal układ Budżetu Konstytucyinego czyli zasad niezmiennych Prawa skarbowego. Obrachunki z Mocarstwami obcemi (choć ich dalszy ciąg z naszej strony nieustannie iest wymagany i prowadzony) nie będąc ieszcze ukończone, nie można zatém z dokładnością oznaczyć ilości naszego długu ogólnego, ani przeto

samo, poborów potrzebnych na iego zabezpieczenie. Z drugiey strony; niska cena zboża i drzewa, będąc przyczyną ogólnego niedostatku, tymżywiey doymuiącego w Kraiu, którego całe bogactwo z rolnictwa pochodzi, mniemano iż ieszcze nie nastąpiła chwila przyiazna do zmienienia terażniejszego liku i rozkładu podatków; których ciężar w ich nowości zawsze iest dotkliwszym, gdy przeciwnie ten ciężar, a nawet czasem ich nierówność, zdają przez nawyknięcie stawać się znośniejszymi.

Nic więc od ostatniego Seymu nie było wznowionego w czynnościach Skarbowych: pobieranie niektórych części dochodów niestałych polepszyło się; w podatkach zaś gruntowych mało zaległości zostało. Ale NAYJAŚNIEVSZY PAN zważając żnienie ceny zboża, zalecił ulgę oko-

ło trzech milionów złotych wynoszącą na Kontyngensie produkcyjnym; co o tyleż pomnoży niedochód już będący i wymagać będzie dodatku w przychodach, tak na zastąpienie tego braku, iak dla opłacania procentów od długu krajowego, skoro ten ustalonym zostanie.

Stosownie do rozkazów NAYJAŚNIEYSZEGO PANA i życzeń Izb, wyznaczona iest Deputacya do roztrząsania i redakcyi projektu Banku narodowego, któryby zdołał wspomagać własności prywatne i poprzeć roboty publiczne. Budżet przychodów i wydatków Skarbowych od czasu ostatniego Seymu, przedstawiony będzie Izbom.

Rząd Królestwa pewny czystości swoich zamiarów, kierowany stateczną czynnością Naczelnika swego, postępował przez te dwa ubiegłe lata w zawodzie tu krótko wyłożonym.

Nie

Niemniema iednak, iż uniknął nieiakich błędów, którym może okoliczności niekiedy trudne służyłyby za wymówkę, ale których wytknięcie przyjmować chętnie będzie w szczerém i zaufaném obcowaniu z tym dobraném Zgromadzeniem. Zechce ono bez wątpienia wesprzeć go swoim światłem i działać wzajemnie w tym duchu pojednania, któryby wszędzie powinien bydź skutkiem składu reprezentacyjnego, a dokórego nas zarówno moralność chrześciańska i znamionująca łagodność narodowa zniewalaia.

W tym więc widoku, Mówcy Rady Stanu wykażą, które życzenia Izb w czasie ostatniego Seymu oświadczone, wykonane zostały; tudzież powody dla iakich inne dopełnionemi bydź nie mogły: rozwiną oraz Projekta do ustaw prawodawczych

i sądowniczych Seymowi przedstawić się mające.

Poszukiwanie udoskonaleń związku towarzyskiego, skoro się dzieje w prawej drodze i bez zakłócenia porządku ogólnego, powinno wzmacniać szczęśliwość ludzi. Jeżeli iuż w sztuce rządzenia iakie uczyniono postępy, te nie w dniach zaburzenia nastąpiły. Przyidzie czas bez wątpienia w którym dalsze poprawy, od Narodów i Rządów wspólnie i spokojnie wysledzane będą; gdyż zarówno obojgu na tém zależy, aby wynaleść średnicę która we wszech rzeczach wskazuje doskonałość taką, iakiej na ziemi dostąpić można. Gdy więc cicha i szczerą rozwaga nastąpi po burzach uniesienia i po żalach samowolności; gdy usiłowania pożytku osobistego nie znajdą iuż przyiaznych sobie wydarzeń, w którychby się mogły ukrywać pod wy-

razem życzeń C
chodzenia roz
Rządu, iakie te
ludzki i żądza
ogólnego przed
ią w różnych N
wyuczone od r
widel iasných
stwierdzonych.
nie iuż córka ni
wygodą i ośw

nie będzie oska
za sobą te surowe i drażliwe oby-
czaie, te kaźnie okrutne, które czę-
sto osławiły iey zwycięztwa i ska-
ziły iey dobrodzieystwa. Dziękuy-
my potężnemu ramieniu, co nas wcze-
śnie przywróciło do tego konstytu-
cyjnego zawodu, w którym naduży-
cia muszą być koniecznie przemi-
iające, ponieważ wszelkie ulepsze-
nia mogą być prawnie żądane i
wnoszone; w którym iest pewność

KSIĘGARNIA
ANTYKWARIAT

E 269257
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

i sądowniczych Seymowi przedstawić się mające.

Poszukiwanie udoskonaleni związku towarzyskiego, skoro się dzieje w prawej drodze i bez zakłócenia porządku ogólnego, powinno wzmacniać szczęśliwość ludzi. Jeżeli już w sztuce rządzenia jakie uczyniono postępy, te nie w dniach zaburzenia nastąpiły. Przyjdzie czas bez wątpienia w którym dalsze poprawy, od Narodów i Rządów wspólnie i spokojnie wysledzane będą; gdyż zarówno obojgu na tém zależy, aby wynaleść średnicę która we wszech rzeczach wskazuje doskonałość taką, jakiej na ziemi dostąpić można. Gdy więc cicha i szczerą rozważa nastąpi po burzach uniesienia i po żalach samowolności; gdy usiłowania pożytku osobistego nie znajdą już przyiaznych sobie wydarzeń, w którychby się mogły ukrywać pod wy-

razem życzeń *Ujawnienie* i wtedy dochodzenia rozmaitych gatunków Rządu, jakie teraz stropiony umysł ludzki i żądza rozkrzewienia dobra ogólnego przedsięwzięją i rozszerzają w różnych Narodach, zwrócą je wyuczone od nieszczęścia, do prawideł jasnych i doświadczeniem stwierdzonych. Wtedy też wolność, nie już córka niedoli i rokoszu, ale wygodą i oświeceniem ockniona, nie będzie oskarżana, iż sprowadza za sobą te surowe i drażliwe obyczaje, te kaźnie okrutne, które często osławiły ię zwycięstwa i skaziły ię dobrodzieystwa. Dziękujemy potężnemu ramieniu, co nas wczesnie przywróciło do tego konstytucyjnego zawodu, w którym nadużycia muszą być koniecznie przemiłaiące, ponieważ wszelkie ulepszenia mogą być prawnie żądane i wnoszone; w którym jest pewność

otrzymania ich, bez wstrząśnienia, za pomocą czasu, na łonie pokoju; gdzie bez zakłócenia i przerywania obecnych przyjemności życia, widzieć ie będzie można słodko i ciągle w długiéy przyszłości wzrastające; i gdzie tak szczególne iak powszechne korzyści, łączą się w ustaleniu szczęśliwości Monarchy i Narodu.

